

Хом'як Петро Петрович,
головний судовий експерт сектору
трасологічних досліджень відділу
криміналістичних видів досліджень
Тернопільського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України

ВСТАНОВЛЕННЯ ЦІЛОГО ЗА ЧАСТИНАМИ В ПРОЦЕСІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАГМЕНТІВ СКЛА

Специфічним видом трасологічної експертизи є дослідження частин предметів для встановлення, чи не складали вони раніше одне ціле, тобто чи не є у них одне загальне джерело походження. Поняття «ціле» не однозначне. Цілим може бути який-небудь монолітний предмет, якщо дослідженню піддаються всі частини, на які він виявився розділеним. Цілим вважається і лише частина такого об'єкту, якщо вона у свою чергу розділена на елементи. Нарешті, під цілим розуміється складовий, комплексний предмет, що складається з декількох деталей. Відповідно цьому і способи розділення цілих об'єктів виявляються різними. В одних випадках передбачається руйнування (розколювання, розрізання, розрив), в других – роз'єднання на складові частини.

Предмети, частини яких можуть стати об'єктами експертизи, надзвичайно різноманітні. Різний і безпосередній зв'язок їх з подією злочину. Частіше всього ними бувають предмети посягання, знаряддя і засоби злочину, одяг і інші особисті і побутові речі, осколки розсіювачів автомобільних фар (а також скла інших освітлювальних приладів автомобіля – підфарника, заднього сигнального ліхтаря) і листового будівельного скла (віконного, вітринного і ін.).

Кінцева мета дослідження зводиться до того, щоб через спільність частин розділеного предмету встановити певний зв'язок якого-небудь об'єкту (частіше за всю особу) із здійсненням конкретного злочину або зв'язок між декількома особами, причетними до злочину.

Встановити експертним шляхом приналежність частин єдиному цілому вдається завдяки тому, що біля частин розділеного (зруйнованого) предмету зберігаються взаємнозв'язуючі ознаки. Одні з цих ознак були біля об'єкту до його розділення на частини, а інші (лінії і площини розділення) виникли в момент і унаслідок розділення.

Мета дослідження частин якого-небудь предмету, якщо взяти до уваги суть даного виду експертизи, повинна полягати в тому, щоб встановити, чи не складали вони раніше одне ціле.

Для проведення дослідження частин скляних виробів, найчастіше надходять осколки розсіювачів автомобільних фар (а також скла інших освітлювальних приладів автомобіля – підфарника, заднього сигнального ліхтаря) і листового будівельного скла (віконного, вітринного і ін.). Що стосується них і розглядаються особливості дослідження, причому всі

наведені положення поширюються на експертизу частин не тільки інших скляних виробів, але в значній мірі і інших крихких матеріалів, наприклад, порцеляни, кераміки. Фарне скло виготовляється шляхом штампування з розм'якшеної скломаси. Основними формуючими деталями преса є форма (матриця), пуансон і знімне кільце. Перша деталь визначає зовнішню форму виробу, друга внутрішню, а третя його краї. В результаті кожен розсіювач являється носієм ряду типових (групових) ознак, які характеризують, з одного боку, його загальну форму, розміри і рельєфний малюнок поверхні, а з іншого боку, випадковий рельєф деталей штампів, що відбивається зазвичай у вигляді концентрично розташованих нерівностей на зовнішньої і внутрішньої стороні скла.

До особливостей виробничого походження, окремих екземплярів виробів зі скла, відносяться його дефекти, зокрема, смугастість і кованість. Смугастість означає неоднорідність маси скла, коли в ньому утворюються смуги, що розрізняються на просвіт. Ковані проявляється в формі виступоподібних поверхневих нерівностей. Крім того, при експлуатації автотранспорту розсіювачі фар набувають індивідуальні особливості у вигляді забруднень, подряпини та ін. В деяких автогосподарствах на склі фар краскою або плавиковою кислотою проставляють номерний знак автомашини.

Перераховані, особливості цілих скляних виробів в тому чи іншому обсязі зберігаються на окремих частинах і беруться до уваги в процесі експертизи для диференціації типу (марки) розбитого скла і локалізації в ньому досліджуваних осколків, а також для їх порівняння і суміщення з метою встановлення єдиного цілого.

Якщо не брати до уваги невеликих пружних змін, які зникають після зняття навантаження, крихкі тіла, на відміну від пластичних, перед руйнуванням не деформуються. Вони руйнуються через те, що однією або декількома першочергово утвореними тріщинами пронизуються в подальшому вся товща матеріалу. В області руйнування утворюються дві нові поверхні, повністю суміщені одна з іншою при їх складанні.

Площини поділу скла часто набувають хвилясту форму з віялоподібним розташуванням нерівностей, причому звужуючі елементи віяла розташовуються у тій стороні скла, до якої була додана руйнівна сила. На краях площин руйнування внаслідок крихкості скла відбувається його викришування, що веде до зміни структури ліній розколу і спотворює картину поєднання осколків.

Розсіювачі фар мають не плоску, а сферичну форму, тому враховуючи те, що методика забороняє руйнівний метод дослідження, розташовувати їх слід на спеціальній поверхні за допомогою допоміжних та підручних предметів. А при проведенні порівняльного дослідження площин поділу частин розбитого розсіювача якщо їх кількість велика і вони малогабаритні при їх поєднанні необхідно вдаватися до інших методів, наприклад з'єднувати їх між собою за допомогою липкої стрічки.

Найбільшу цінність для встановлення приналежності частин розбитого фарного скла єдиного цілого має рельєф площин розколу але невелика глибина рельєфу і прозорість скла ускладнюють зйомку. Щоб виявити цей рельєф, необхідно розглянути скло при різних його положеннях відносно джерела світла та стежити за появою на ньому смуг і зміною їх яскравості. Взаємне розташування смуг і відстань від найбільш яскравого їх зображення до скла фіксуються. Розміщення смуг дозволяє відповідним чином орієнтувати досліджувані осколки скла відносно один одного. Отримані знімки використовуються для порівняльного дослідження і ілюстрування їх результатів.

Список використаних джерел

1. Трасологічні дослідження : курс лекцій / А. В. Кофанов, О. Г. Волошин, О. В. Літвінова. К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 304 с.
2. Методика встановлення цілого за частинами. Експертна спеціальність 4.2 «Дослідження знарядь, агрегатів, інструментів і залишених ними слідів, ідентифікації цілого за частинами» / [укл. Коструб А. М., Грищенко О. В., Щирба Д. Є. Чашницька Т. Г.]. К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2015. 37 с. : іл.
3. Задачи, решаемые в рамках трасологической экспертизы. URL: <https://studylib.ru/doc/507495/zadachi--reshaemye-v-ramkah-trasologicheskoy-e-kspertizy>.

Чантай Світлана Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Воробей О. В.

ВИКОРИСТАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОЗНАК ЗОВНІШНІСТІ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ

Зовнішність людини складається з окремих частин (елементів) – характерних індивідуальних ознак (помітних характеристик зовнішності людини), які уможливають відрізнати людей один від одного.

За критерієм особливостей прояву властивостей зовнішності людини, аналізуючи класифікацію ознак зовнішності для ідентифікації особи, власні елементи зовнішності поділяються на анатомічні й функціональні, власні ознаки зовнішності – на загальнофізичні, анатомічні й функціональні. Детально проаналізуємо саме функціональні ознаки зовнішності, як вони використовуються для ідентифікації особи.